

سبک زندگی ایرانی اسلامی / ۸

مهارت‌های زندگی از منظر اسلام

(با رویکرد خانواده)

نوشته

علی قائمی

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

تهران، ۱۳۹۳

سرشناسه: قائمی، علی، ۱۳۱۶ -

عنوان و نام پدیدآور: مهارت‌های زندگی از منظر اسلام (با رویکرد خانواده) / نوشته علی قائمی.

مشخصات نشر: تهران: امیرکبیر، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۲۶۴ ص.

فروست: سبک زندگی ایرانی اسلامی؛ ۸

شابک: 978-964-00-1624-4

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

موضوع: مهارت‌های زندگی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام.

موضوع: خانواده‌ها -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۳ م ۹ ۳۴ ق/ ۲۵۸ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۷۲

شماره کتابشناسی ملی: ۳۴۰۳۸۶۰

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۰۰-۱۶۲۴-۴

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

تهران: خیابان جمهوری اسلامی، میدان استقلال، صندوق پستی: ۱۱۳۶۵۴۱۹۱

مهارت‌های زندگی از منظر اسلام

© حق چاپ: ۱۳۹۳، مؤسسه انتشارات امیرکبیر www.amirkabir.net

نوبت چاپ: اول

نویسنده: دکتر علی قائمی

حروف متن: میترا ۱۳

چاپ و صحافی: اسپید، تلفن: ۸۸۸۴۳۷۶۵۶

شمارگان: ۵۰۰

بها: ۸۵۰۰۰ ریال

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه‌برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به‌جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی) و اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و مانند آنها بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست

۱۹	پیشگفتار
۲۱	بخش ۱ - مفاهیم لغات و بررسی‌ها
۲۳	فصل ۱ - کلیدواژه‌ها
۲۳	مقدمه
۲۳	۱. مهارت
۲۴	۲. زندگی
۲۵	۳. اسلام
۲۶	تداوم خط خدا
۲۶	نام اختصاصی اسلام
۲۸	چرایی عدم عنوان اسلام برای ادیان دیگر
۳۰	۴. خانواده
۳۱	فصل ۲ - نظرات درباره زندگی
۳۱	مقدمه
۳۱	الف - زندگی از نظر فلاسفه و دانشمندان
۳۳	نکته‌ای مهم
۳۴	ب - (زندگی از نظر اسلام)
۳۴	در این زندگی
۳۷	فصل ۳ - در چرایی نظر اسلام
۳۷	مقدمه
۳۷	در پاسخ این چرایی

۴۰	دید و نظر ما.....
۴۱	اما بشر.....
۴۲	دیدنی دیگر.....
۴۳	فصل ۴ - ضرورت مهارت‌داری در آن.....
۴۳	مقدمه.....
۴۳	در توجیه این ضرورت.....
۴۴	دامنه این مهارت‌ها.....
۴۴	۱. در رابطه با خود.....
۴۵	۲. در رابطه با دیگران.....
۴۶	۳. در رابطه با جنبه‌های فرهنگی.....
۴۶	۴. در جنبه کار و تولید و توزیع.....
۴۷	۵. مهارت در زمامداری متقابل دولت و ملت.....
۴۷	۶. در جنبه معنوی.....
۴۸	نکته‌ها.....
۵۱	بخش ۲ - دین و منافع آن.....
۵۳	فصل ۵ - دین و کارکرد آن.....
۵۳	مقدمه.....
۵۳	در معنی دین.....
۵۵	دینداری چیست.....
۵۷	رهاوردهای دین.....
۵۸	نکته‌ها.....
۶۱	فصل ۶ - مباحث و موضوعات دین.....
۶۱	مقدمه.....
۶۱	دامنه مباحث دین.....
۶۶	نکته‌ها.....
۶۷	فصل ۷ - منابع آن.....
۶۷	مقدمه.....
۶۸	منابع در اسلام.....
۶۸	الف - منابع اولیه.....
۷۱	ب - منابع دست دوم.....

۷۲	ج - منابع دیگر
۷۳	فصل ۸ - شروط دینداری موفق
۷۳	مقدمه
۷۳	نوع وابستگی‌ها
۷۵	شروط دینداری راستین
۷۷	نکته‌ها
۷۹	فصل ۹ - دین در رابطه با جنبه‌های جسمانی
۷۹	مقدمه
۷۹	در جنبه ریستی جسمانی
۷۹	۱. آفرینش انسان
۸۰	۲. تداوم نسل او
۸۰	۳. در ویژگی آفرینش او
۸۱	در عرضه وظایف و تکلیف
۸۱	۱. امانتداری
۸۲	۲. مهارت اعضا
۸۲	۳. رشد بدن
۸۲	۴. تقویت بدن
۸۳	۵. زیبایی بدن
۸۳	۶. بهداشت بدن
۸۴	۷. اصلاح نقص
۸۴	۸. دیگر موارد
۸۴	نکته‌ها
۸۷	فصل ۱۰ - در جنبه غرائز
۸۷	مقدمه
۸۷	معرفی غرائز
۸۸	تعداد و نوع غرائز
۸۹	صفات و ویژگی‌های آن
۹۰	در مهارت‌ها برای غرائز
۹۰	مهارت در گرسنگی
۹۱	مهارت در تشنگی

۹۱	مهارت جنسی
۹۲	غریزه مادری
۹۲	نکته‌ها
۹۳	فصل ۱۱ - در جنبه ذهنی
۹۳	مقدمه
۹۳	۱. هوش
۹۴	۲. در زمینه کنجکاوی
۹۵	۳. چراجویی
۹۵	۴. عقل
۹۶	شانه حمق
۹۶	در امر عقل
۹۷	۵. فکر
۹۸	ع در زیر کی
۹۸	در مورد دیگر ابعاد ذهنی
۱۰۱	فصل ۱۲ - در جنبه عاطفی
۱۰۱	مقدمه
۱۰۱	نوع عواطف
۱۰۲	۱. ترس
۱۰۲	صورت ترس
۱۰۲	ترس معقول
۱۰۳	ترس غیر معقول
۱۰۳	۲. خشم
۱۰۴	مهارت‌های لازم در آن
۱۰۵	۳. مهر و محبت
۱۰۵	۴. عشق
۱۰۶	در مورد عشق
۱۰۶	نکته‌ها
۱۰۹	فصل ۱۳ - در جنبه روانی
۱۰۹	مقدمه
۱۰۹	در بررسی‌های لازم

۱۰۹.....	۱. در جنبه اراده.....
۱۱۱.....	۲. در آینده‌نگری.....
۱۱۲.....	۳. در اعتماد به نفس.....
۱۱۳.....	۴. بینش‌داری.....
۱۱۴.....	نکته‌ها.....
۱۱۷.....	فصل ۱۴ - در بعد عالی رشد.....
۱۱۷.....	مقدمه.....
۱۱۷.....	صفات خاص انسان.....
۱۱۷.....	۱. کمال‌جویی.....
۱۱۹.....	۲. در مدیریت خود.....
۱۲۰.....	۳. حق‌دوستی.....
۱۲۰.....	۴. همت بلند.....
۱۲۱.....	۵. عزت نفس.....
۱۲۲.....	نکته‌های دیگر.....
۱۲۵.....	فصل ۱۵ - در جنبه معنوی (رابطه خدا و پدیده‌ها).....
۱۲۵.....	مقدمه.....
۱۲۵.....	در رابطه با خالقیت.....
۱۲۶.....	در رابطه با انسان.....
۱۲۷.....	قدرت و سلطه خدا.....
۱۲۸.....	رابطه انسان با او.....
۱۲۸.....	دامنه روابط.....
۱۲۹.....	مهارت‌های ضروری.....
۱۳۱.....	فصل ۱۶ - مهارت‌داری در رابطه با او.....
۱۳۱.....	مقدمه.....
۱۳۲.....	مقام ما.....
۱۳۲.....	در مهارت راجع به عبادت.....
۱۳۳.....	۱. معرفت‌داری.....
۱۳۳.....	۲. باورداری.....
۱۳۳.....	۳. خط‌داری.....
۱۳۳.....	۴. عمل‌داری.....

۱۳۴.....	خط انجام وظیفه.....
۱۳۴.....	مهارت در ایمان.....
۱۳۵.....	معامله با خدا.....
۱۳۶.....	مهارت در مشی.....
۱۳۶.....	دیگر مهارت‌ها.....
۱۳۹.....	بخش ۳ - مهارت‌ها در جنبه جمعی حیات.....
۱۴۱.....	فصل ۱۷ - مهارت‌های اجتماعی.....
۱۴۱.....	مقدمه.....
۱۴۱.....	داده بحث اجتماع.....
۱۴۲.....	۱. مسئله روابط.....
۱۴۳.....	۲. در بعد اخلاق.....
۱۴۴.....	۳. حقوق.....
۱۴۵.....	۴. در مررداری‌ها.....
۱۴۵.....	۵. امر به معروف و نهی از منکر.....
۱۴۶.....	۶. قضاوت.....
۱۴۶.....	۷. خانواده.....
۱۴۷.....	فصل ۱۸ - در جنبه فرهنگی.....
۱۴۷.....	مقدمه.....
۱۴۸.....	در تبیین فرهنگ.....
۱۴۸.....	۱. علوم.....
۱۴۸.....	۲. افکار.....
۱۴۹.....	۳. فلسفه‌ها.....
۱۴۹.....	۴. ادبیات.....
۱۵۱.....	۵. آداب و رسوم.....
۱۵۱.....	۶. سنن.....
۱۵۱.....	۷. شعائر.....
۱۵۲.....	۸. مناسک.....
۱۵۲.....	۹. ارزش.....
۱۵۲.....	۱۰. هنر.....
۱۵۳.....	فصل ۱۹ - در جنبه اقتصادی.....

۱۵۳	مقدمه
۱۵۴	مباحث آن
۱۵۴	در بیان تحلیلی مباحث
۱۵۴	۱. در رابطه با کار
۱۵۵	۲. تولید
۱۵۵	۳. مزد و درآمد
۱۵۵	۴. مالکیت
۱۵۶	۵. در مصرف
۱۵۸	۶. پرداخت ضرائب
۱۵۸	۷. دیگر موارد
۱۶۱	فصل ۲۰ - در جنبه سیاسی
۱۶۱	مقدمه
۱۶۱	در بررسی و تحلیل
۱۶۲	موضوعات آن
۱۶۲	۱. آزادی
۱۶۳	۲. در انتخاب حکومت
۱۶۳	در روابط متقابل زمامدار با مردم
۱۶۴	در صورت تخلف زمامدار
۱۶۴	در جنگ
۱۶۵	در شروط جنگ
۱۶۵	در موارد دیگر
۱۶۷	بخش ۴ - دین، اخلاق و حقوق
۱۶۹	فصل ۲۱ - اخلاق
۱۶۹	مقدمه
۱۷۰	نیاز به اخلاق
۱۷۱	مباحث اخلاق
۱۷۱	جنبه‌های مباحث اخلاق
۱۷۲	مهارت در آن
۱۷۲	تعلیمات در این عرصه
۱۷۳	نشانه‌های فرد اخلاقی

۱۷۵	فصل ۲۲ - در حقوق
۱۷۵	مقدمه
۱۷۵	ریشه حقوق
۱۷۶	در ادای حقوق
۱۷۷	در دامنه حقوق
۱۷۷	حق خداوند
۱۷۸	حق خدا بر خودت
۱۷۸	حق دیگران
۱۷۸	شرح حقوق
۱۷۹	دسته‌بندی دیگر
۱۷۹	نکته‌های مهم
۱۸۱	فصل ۲۳ - ضمانت اجرایی آن
۱۸۱	مقدمه
۱۸۱	ضمانت‌های اجرایی در اسلام
۱۸۲	۱. آگاهی از فوائد و شرایط
۱۸۲	۲. ایمان
۱۸۲	۳. ملاحظات دینی
۱۸۳	۴. ملاحظات اجتماعی
۱۸۳	۵. دلگرمی به وعده‌های الهی
۱۸۴	۶. وجدان بیدار
۱۸۴	۷. فطرت الهی
۱۸۵	نکته‌ها
۱۸۷	بخش ۵ - دین در روابط زوجین
۱۸۹	فصل ۲۴ - معرفی و اهمیت خانواده
۱۸۹	مقدمه
۱۹۰	در تعریف خانواده
۱۹۱	نکته‌ها
۱۹۱	اهمیت خانواده
۱۹۲	در میزان اثرگذاری خانواده
۱۹۳	کارکرد خانواده

فصل ۲۵ - مقاصد و شرایط تشکیل	۱۹۵
مقدمه	۱۹۵
اهداف ازدواج	۱۹۵
پرهیزها در این رابطه	۱۹۷
در ملاک ازدواج	۱۹۷
۱. ایمان	۱۹۷
۲. اخلاق	۱۹۸
۳. کفویت	۱۹۸
۴. شرایط دیگر	۱۹۸
شروط در ازدواج	۱۹۹
منفع‌های خیراندیشانه	۱۹۹
توصیه‌ها به ازدواج	۲۰۰
فصل ۲۶ - حقوق مشترک زوجین	۲۰۱
مقدمه	۲۰۱
دامنه حقوق	۲۰۲
حقوق مشترک	۲۰۲
حق امانت‌داری	۲۰۲
حق اقناع غریزی	۲۰۳
حفظ عفت یکدیگر	۲۰۳
حق تکمیل و تکامل	۲۰۳
مرزرداری در وظایف	۲۰۴
حق آراستگی	۲۰۴
حق عفو	۲۰۴
حق صفح	۲۰۴
دلجویی و همدردی	۲۰۴
درمان ناتوانی جنسی	۲۰۴
آبروداری و حفظ آن	۲۰۵
خودکنترلی	۲۰۵
ذکر خاطره گذشته و تجدید آن	۲۰۵
تأکید بر جمال معنوی	۲۰۶

۲۰۶	پرهیز از تحمیل
۲۰۶	موارد دیگر
۲۰۷	فصل ۲۷ - مطالبات زنان
۲۰۷	مقدمه
۲۰۷	۱. احترام به زن
۲۰۸	۲. حفظ و پاسداری از او
۲۰۸	۳. مدارای با زن
۲۰۸	۴. پرهیز از دست‌درازی به‌سوی زن
۲۰۸	۵. رعایت عدالت
۲۰۹	۶. اقناع غریزی
۲۰۹	۷. تلقی از او به عنوان ریحانه
۲۰۹	۸. رعایت استقلال زن در مال
۲۱۰	۹. معلقه نکردن زن
۲۱۰	۱۰. اعلام محبت
۲۱۰	۱۱. سیاست‌گذاری از آن
۲۱۱	۱۲. رعایت غیرت زن
۲۱۱	۱۳. موارد دیگر
۲۱۳	فصل ۲۸ - حقوق شوهران
۲۱۳	مقدمه
۲۱۳	دامنه آن
۲۱۶	نکته‌ها
۲۱۹	بخش ۶ - دیگر حقوق و رعایت‌ها
۲۲۱	فصل ۲۹ - حقوق فرزندان
۲۲۱	مقدمه
۲۲۱	دامنه حق فرزند
۲۲۲	۱. حق پذیرش
۲۲۲	۲. احترام به فرزند
۲۲۲	۳. رعایت مراسم اسلامی
۲۲۴	۴. نام‌گذاری کودک
۲۲۴	۵. تغذیه

۶ پوشاک کودک	۲۲۴
۷ بازی با کودک	۲۲۵
۸ تأمین بهداشت و سلامت او	۲۲۵
۹ حمایت از کودک	۲۲۵
۱۰ امنیت کودک	۲۲۵
۱۱ محبت به کودک	۲۲۶
۱۲ حق آموزش	۲۲۶
۱۳ پرورش	۲۲۶
۱۴ کنترل و نظارت از حقوق فرزندان	۲۲۶
۱۵ ازدواج حق فرزند	۲۲۶
۱۶ حق آزادی	۲۲۷
۱۷ حق استقلال و محترم شمردن آن با همان سه شرط	۲۲۷
۱۸ حق رفع نیازهای کودکان	۲۲۷
۱۹ حق معاشرت با دیگران	۲۲۷
۲۰ حق جهان‌شناسی و آشنایی با پدیده‌ها	۲۲۷
نکته‌ها	۲۲۷
فصل ۳۰ - حقوق والدین	۲۲۹
مقدمه	۲۲۹
سخنی از امام سجاده (ع)	۲۲۹
حق پدر	۲۳۰
در دامنه حقوق والدین	۲۳۰
۱. زیر بال و پر گرفتن پدر و مادر	۲۳۱
۲. دعا و درخواست	۲۳۱
۳. اطاعت از آنان	۲۳۱
۴. مصاحبت آنان	۲۳۱
۵. نیکی به پدر و مادر	۲۳۲
۶ رعایت اخلاق	۲۳۲
۷. پرهیز از سخن انزجارآمیز	۲۳۳
۸. پرهیز از طرد آنان	۲۳۳
۹. دعا برای پدر و مادر	۲۳۳

۲۳۳	۱۰. سپاس از خدا و والدین
۲۳۳	از دید روایات
۲۳۳	چند سخن مهم
۲۳۵	فصل ۳۱ - رعایت‌ها
۲۳۵	مقدمه
۲۳۵	۱. نهی از عزوبت
۲۳۶	۲. اعمال اراده
۲۳۶	۳. ترک جاذبه‌های سطحی
۲۳۶	۴. در تعیین مهر
۲۳۷	۵. تفاوت سنی فاحش
۲۳۷	۶. در اعتیاد و جین
۲۳۷	۷. ازدواج در زبان قرآن
۲۳۷	۸. امتحان الهی
۲۳۸	۹. ضمانت‌ها در آن
۲۳۸	۱۰. در اخلاق و ایمان
۲۳۸	۱۱. تک همسری
۲۳۸	۱۲. در ازدواج موقت
۲۳۹	۱۳. مسئله فرزندان
۲۳۹	۱۴. در مسئولیت‌ها
۲۳۹	۱۵. در نقش زنان
۲۴۰	۱۶. در رعایت‌های تربیتی
۲۴۱	بخش ۷ - تداوم حیات خانواده و فرجام آن
۲۴۳	فصل ۳۲ - آسیب‌شناسی خانواده
۲۴۳	مقدمه
۲۴۴	دامنه آسیب‌ها
۲۴۴	الف - آسیب‌های قبل از ازدواج
۲۴۵	ب - آسیب‌های دوران نامزدی
۲۴۶	ج - آسیب‌های پس از عروسی
۲۴۹	فصل ۳۳ - عوامل تداوم خانواده
۲۴۹	مقدمه

۲۴۹	در طریق تداوم.....
۲۵۰	۱. ایمان‌داری.....
۲۵۰	۲. اخلاق.....
۲۵۰	۳. فضای امن.....
۲۵۱	۴. دلجویی و همدردی.....
۲۵۱	۵. قدردانی و تشکر.....
۲۵۱	۶. سازگاری با خویشان یکدیگر.....
۲۵۲	۷. فراهم‌سازی موجب سرور هم.....
۲۵۲	۸. تحمل یکدیگر.....
۲۵۲	۹. امانت‌داری‌ها.....
۲۵۳	۱۰. پرهیز از توقعات بسیار.....
۲۵۳	۱۱. اعلام جنبه‌های اخلاقی.....
۲۵۳	۱۲. تهیو (آمادگی).....
۲۵۳	۱۳. زیبایی و آراستگی.....
۲۵۴	۱۴. تجدید خاطرها.....
۲۵۴	۱۵. اعلام رضای خاطر.....
۲۵۴	۱۶. هشیاری در دوران حمل.....
۲۵۵	۱۷. تکیه به جمال معنوی و ارتباط‌داری با خدا.....
۲۵۵	۱۸. مجاهده‌ها.....
۲۵۵	نکته‌ها.....
۲۵۷	فصل ۳۴ - در مسئله جدایی.....
۲۵۷	مقدمه.....
۲۵۷	در رابطه با جدایی‌ها.....
۲۵۸	موضع اسلام.....
۲۶۰	نکته‌ها.....
۲۶۳	نمایه.....

پیشگفتار

کتابی که اینک در دست دارید اثری است محدود و مختصر در مورد مهارت‌های زندگی، که بنا به درخواست جمعی از دوستان علاقه‌مند برای تدریس در دوره‌های آموزش ضمن خدمت جهت خواهران و برادران شاغل در مؤسسات، ادارات و سازمان‌ها تدوین شده است. تأکید آن بر حقوق خانواده است، یعنی همان امری که در نزد عده‌ای مغفول و فراموش شده است.

در این اثر سعی بر این است دیدگاه و نظر اسلام را مورد توجه قرار دهیم اگرچه از رأی و اندیشه صاحب‌نظران غیرمسلمان نیز غافل نبوده‌ایم، می‌دانیم اسلام به دنبال حق است و در هر جا و از هر کس که آن را بیابد پذیرای آن است. فرمان این است: الْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْمُؤْمِنِ فَخُذْ الْحِكْمَةَ وَلَوْ مِنْ أَهْلِ النِّفَاقِ.^۱

مباحث ما با همه دامنه‌ای که دارد به ضرورت مختصر و محدود عرضه می‌شوند زیرا سفارش‌ها متوجه آن بوده است که در کمترین حجم بیشترین مباحث ولو به صورت اشاره عرضه شوند و درعین حال راه به روی خواستاران به تفصیل گشاده باشد.

شیوه کار و بررسی به صورت کتابخانه‌ای و فیش‌برداری از منابع با استفاده از تجارب عمر بیش از هفتاد و سه ساله من و نیز تجارب دیگران است. فیش‌های به دست آمده پس از دسته‌بندی مورد مطالعه، تأمل و تدقیق قرار گرفته و حاصل

استنباط‌شده آن به صورت توصیف و گزارش، عرضه و تدوین شده‌اند و امید است که مفید و راهگشا باشد.

در تدوین اثر از خدای متعال مدد خواستم که به گونه‌ای مدوّن گردد که خوانندگان را مفید و مؤثر افتد و زمینه‌ساز خستگی و کسالت و تضییع عمر نباشد. اگر در این هدف موفق باشم - میزان شکر و سپاسم در درگاه قادر متعال چندین برابر خواهد بود - و نیز امیدوارم این هدیه ناقابل مورد قبول و پذیرش اربابان خرد و دوستداران معرفت و عاملان به تعلیم اسلامی واقع گردد ان شاء الله.

مؤلف - شهریور ماه ۱۳۸۹

www.ketab.ir